

Bolj kot smeh bo najbrž naletelo na dober odziv petje

art export odpira veliko, morda preveč, vprašanj - Solidna sestava igralskega ansambla

»Avdicija« nadebudne
pevke in pesalke ...
Kroma

Slovensko stalno gledališče: Žanina Mirčevska, art export. Režija: Eduard Miler, dramaturgija: Žanina Mirčevska. Scenografija: Branko Hojnik, asistent scenografa: Peter Furlan, kostumografija: Tajana Meštrovič, izbor glasbe: Eduard Miler, koreografija: Maša Kagao Knez, oblikovanje luči: Rafael Cavarra, lektor: Jože Faganel, korepetitor: Igor Zobin. Igrajo: Vladimir Jurc (Lasca, menedžer opernih umetnikov), Danijel Malalan (Carluccio, sopranist, prvak), Violeta Tomič (Annina, operna pevka, Carlucciova soproga), Polona Vetrlih (Tognina, operna diva), Romeo Grebenšek (Pasqualino, tenor, Togninin ljubimec), Lara Komar (Lukrecija, mlada operna pevka v vzponu), Primož Forte (Maccario, propadli bariton, kritik, Carlucciov ljubimec), Maja

Blagovič (Nibia, referentka iz Ministrstva za kulturo) in Jose (Kalif-Kalifhatambundžurumar, referent za kulturo iz arabskega Ketraja).

Kulturni dom v Trstu, 14. maja 2009, predpremiera.

Komedija Žanine Mirčevske art eksport je povzeta po motivih komedije Carla Goldonija *Impresarij iz Smirne* (1759). Žanina Mirčevska nastopa tudi kot dramaturginja in je torej z režiserjem Eduardom Milerjem soavtorica predstave. O čem pa govori komedija? Protagonisti so operni pevci, Mirčevska in Miler pa sta izpostavila kar nekaj vsebinskih tem in vprašanj. Prva je kritika določenih umetnikov. Pri delu jih namreč spodbujajo lastnosti, ki niso prav nič »estetske«: pohlep po denarju, seks, obrekovanje, usluge prijateljem, zavist, prilizovanje in še kakšna podobna človeška napaka. Po pravici povedano, ne gre za lastnosti, ki jih najdemo le v umetniških miljejih. Vse slabe človeške lastnosti pa sproži ponudba referenta za kulturo iz arabskega Ketraja, ki želi najti v Evropi pevski par, da bi nastopil na domačem državnem prazniku. Ponudba gre najprej menedžerju Lasci in se zdi izjemno vabljliva. Vsi stroški bi biti pokriti, vsak pevec pa bi za polurni nastop prejel preko 50.000 dolarjev. Lasca pripravi avdicijo, da bi izbrali opernega pevca in pevko, ki bi nastopila v daljni in očitno bogati deželi. Konkurenca med umetniki sproži izbruh omenjenih človeških slabosti. Vse se izkaže kot brezpredmetno, ko referent za kulturo Kalif pove, da ne gre za ameriške dolarje, ampak za domačo valuto iz Ketraja, ki velja nekaj čez petdeset dolarjev. Za to vsoto se ne bo nihče pomaknil na drugi kontinent.

Naslednja tema je vprašanje o položaju sodobne umetnosti. Gre za dileme, kaj je resnična umetnost, koliko vpliva na umetnike in umetnost tržišče, v kakšnem razmerju sta umetnost in denar, čemu služi kritika in podobno. Tako Mirčevska kot Miler odgovarjata, da je denar "sveta vladar".

Tretja tema obravnava medrasne in medetnične odnose. Evropski operni pevci ne vedo nič o arabskem svetu in njegovi bogati glasbeni kulturi. Drugo civilizacijo v bistvu zaničujejo in se odzovejo na vabilo na nastop le zaradi denarja. Tu pa najdemo v besedilu nekakšno protislovje. Komedija se razreši, ko se razčisti nesporazum glede honorarja namenjenega umetnikom. Lahko sklepamo, da je omikani arabski referent za kulturo vendar toliko obveščen, da ne bi ponudil za nastop opernega pevca petdeset dolarjev, saj pozna Evropo in tudi standardi arabskih petrolejskih dežel so na nekem drugem nivoju, kot je lahko beraška ponudba. Komedija je posodobljen Goldonijev izvornik ... Brez nesmiselne ponudbe pa ne bi bilo zaključka igre in tako ostane nedoslednost (v smislu spoštovanja drugega) ključ za finale.

Če povzamemo, ponuja besedilo več, morda preveč iztočnic in išče globine, kjer jih v bistvu ni. Marsikatera ugotovitev ni originalna, mnoga vprašanja o svetu umetnosti se ponavljajo, kot se ponavljajo evrocenzure, spor civilizaciji in podobne zadeve. Vsi ti problemi pa ovirajo, da bi se komedija art export nekako sprostila in postala resnično komična komedija. Želja verjetno ne sodi v pristojnost kritika, saj ima režiser Eduard Miler svoje poglede in svojo poetiko. Njegov pogled na svet je temen in hladen, komedija je nujno dark. Že sama scena Branka Hojnika nas popelje v hladen, plastičen in pločevinast svet, ki je primernejši za Terminatorja kot za reminiscence na Goldonijeve čase in komedije. Tudi znotraj tega stila bi našli kako napako, vendar je bilo kar nekaj problemov v osnovi.

Bolj kot smeh bo med gledalci naletelo na dober odziv petje. Pisca ocene sicer motijo songi, ki jih izvajajo igralci, ko obvladajo petje do mere, ki je pač za igralca potrebna. Še huje lahko postane z opernimi arijami. V ansamblu, ki je nastopal v art exportu, pa je nekaj igralcev, ki so dobri pevci. Danijel Malalan, ki je nastopal kot sopranist Carluccio, je izrisal lik z določeno karakteristiko in obenem dokazal, da bi lahko bilo petje njegova druga pot, ko bi jo pač izbral. Polona Vetrlih je kot operna diva Tognina lahko pokazala tako sposobnost gledališke

interpretacije kot pevsko zmogljivost, ki ima svoj izviren pečat. Mlada Lara Komar se kot igralka razvija, ima pa še prednosti, da je lepa in da se ji pozna operna pevška izobrazba. Združuje torej kar nekaj zanimivih možnosti. Vladimir Jurc je nastopil kot menedžer Lasca, ki se prebija skozi večne finančne težave in je na robu samomora. Ni pel, nekompleksno vlogo pa je seveda obvladal. Dobro nastopa in solidno poje Violeta Tomič, ki je odigrala vlogo pevke Annine. Pevsko sta bila v večjih težavah Romeo Grebenšek kot Pasqualino in Primož Forte kot falirani bariton Maccario. Vsak po svoje je v predstavi iskal svoj izraz. Maja Blagovič je imela manjšo vlogo referentke iz Ministrstva za kulturo, uglajeno pa je nastopil Jose kot Kalif. Sestava nastopajočega ansambla je bila kar solidna in primerna, potem gre seveda za različne poglede na komedijo. Nekateri še vedno zagovarjamo terapevtsko vlogo smeha, ki je sam po sebi vse prej kot banalen.

Ace Mermolja

17.5.2009